



7.6.2002

Kauppa- ja teollisuusministeriö

KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN TILINTARKASTUSKERTOMUS VUODELTA 2001

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tänään päättänyt antaa kauppa- ja teollisuusministeriön tilintarkastuksesta varainhoitovuodelta 2001 tämän tilintarkastuskertomuksen. Tarkastuksen on suorittanut ylitarkastaja Tuula Herrala ja valvonut tarkastuspäällikkö Markku Heikkinen. Tilinpäätöksen tarkastuksessa on avustanut tarkastaja Jenni Leppälahti.

Tarkastus on suoritettu tarkastusviraston tilintarkastusohjeen mukaisesti ja se on kohdistunut kauppa- ja teollisuusministeriön tilinpäätökseen, tilinpäätöstietojen perustana olevaan kirjanpitoon ja muuhun laskentatoimeen, sisäiseen valvontaan sekä talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten noudattamiseen.

Tarkastuksen perusteella esitetään seuraavaa.

TILINPÄÄTÖS JA LASKENTATOIMI

Tilinpäätöslaskelmat, liitetiedot, laskelmien tarkastelu ja kirjanpito

Tilinpäätöslaskelmien sisältöä ja esittämistapaa sekä niiden perustana olevaa kirjanpitoa on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen selvittämiseksi, ovatko tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot olennaisilta osiltaan oikein laaditut. Kirjanpidon tarkastusta on kohdennettu riskianalyyysiin perustuen.

Tilinpäätöslaskelmat, jotka koostuvat talousarvion toteutumalaskelmasta, tuotto- ja kululaskelmasta sekä taseesta, on tarkastuksessa todettu laadituiksi säännösten mukaisesti.

Tilinpäätöslaskelmien liitteenä esitetyt tiedot on tarkastuksessa todettu esitetyiksi talousarvioasetuksen edellyttämällä tavalla.

Tilinpäätösasiakirjassa on esitetty tilinpäätöslaskelmien tarkastelu talousarvioasetuksen mukaisesti.

Kirjanpidon tarkastuksen perusteella arvioituna voidaan kirjanpitoa pitää asianmukaisesti järjestettynä ja hoidettuna. Taloushallintojärjestelmän menetelmäkuvauksen päivittämiseen ja eräiden osajärjestelmien kuvausten laatimiseen talousarvioasetuksen 47 §:n mukaisesti tulee kuitenkin kiinnittää huomiota.

Tuloksellisuuden kuvaus, maksullisen toiminnan kannattavuustiedot ja näiden perustana oleva laskentatoimi

Tuloksellisuuden kuvauksen sekä kustannusvastaavuuslaskelmien sisältöä ja esittämistapaa ja näiden tietojen perustana olevaa laskentatointia on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen selvittämiseksi, sisältävätkö tuloksellisuuden kuvaus ja kustannusvastaavuuslaskelmat olennaisilta osin oikeat ja riittävät tiedot. Esitettyjen vaikuttavuustietojen riittävyttä on arvioitu kokonaisuutena.

Ministeriötiliviraston tuloksellisuuden kuvaus sisältyy pääosin hallinnonalan tuloksellisuuskuvaukseen. Ministeriötiliviraston talouteen liittyvinä tietoina on esitetty kahdelta vuodelta tuotto- ja kululaskelma ja tase sekä ministeriön osastojen menot menolajeittain ja henkilötöyvuodet. Nämä tiedot on tarkastuksessa todettu luotettaviksi. Tietoja ei voida pitää riittävinä, sillä taloudellisuustietoja tai niitä korvaavia tulosalueittaisia kustannustietoja ei ole esitetty.

Ministeriötiliviraston tilinpäätösasiakirjassa esitetyt kannattavuus- ja kustannusvastaavuuslaskelmat kattavat ministeriön maksullisen toiminnan. Toiminnan tuotot vuonna 2001 olivat 7,8 mmk, josta 1.1.2002 tilivirastona aloittaneen Energiamarkkinaviraston tuottoja oli 5,7 mmk. Laskelmien osittainen arvionvaraisuus, tuottojen ja kustannusten eriaikaisuus, eräiden kustannuslaskennan kannalta tarpeellisten erien puuttuminen sekä Energiamarkkinaviraston kustannusvastaavuuslaskelman menopohjaisuus heikentävät laskelmien tasoa siinä määrin, ettei niitä voida pitää riittävän luotettavina.

Tuloksellisuuden kuvauksen ja kustannusvastaavuuslaskelmien perustana olevan laskentatoimen tarkastus on kohdistunut tilinpäätöksen yhteydessä laadittuihin erillislaskelmiin, joiden laskentaperiaatteet muun muassa yhteiskustannusten osalta tulee vahvistaa.

Laskentatoimen järjestelyissä tulee ottaa huomioon, että tilinpäätöksessä voidaan esittää maksullisen toiminnan vuosituloksen lisäksi ministeriön toiminnasta tulosalue- tai tehtäväkohtaisia kustannustietoja.

SISÄINEN VALVONTA

Sisäistä valvontaa on arvioitu riskianalyysissä ja tarkastettu laskentatoimen ja tilinpäätöksen tarkastuksen yhteydessä. Tarkastuksen perusteella ei ole olennaista huomautettavaa.

TULOSTAVOITTEET HALLINNONALALLA JA HALLINNONALAN TOIMINTAKERTOMUSTIEDOT

Tulostavoitemenettelyt hallinnonalalla

Ministeriön hallinnonalan tulostavoitemenettelyt vuonna 2001 eivät ole olennaisesti muuttuneet. Koko hallinnonalan sekä hallinnonalan virastojen ja laitosten tulostavoitteet on vahvistettu lähinnä ministeriön strategiisiin linjauksiin perustuvina vaikuttavuustavoitteina ja laatu-tavoitteina, joiden toteutumisen arvioimiseksi on pyritty kehittämään vaikuttavuusindikaattoreita ja suorittamaan toimintojen arviointeja.

Taloudellisuus- tai tuottavuustavoitteita tai niitä korvaavia tehtävä- tai tulosaluekohtaisia kustannustavoitteita ei hallinnonalan tilivirastoille ole vuosille 2001 ja 2002 juurikaan asetettu. Talouteen liittyvät tavoitteet ovat olleet lähinnä maksullisen toiminnan tavoitteita. Taloudellisuutta tai tuottavuutta kuvaavien tavoitteiden asettaminen nykyistä laajemmassa määrin on tarpeellista käytettyjen resurssien ja aikaansaatuisten tulosten välisen suhteen arvioimiseksi. Ministeriössä on meneillään sekä talousarvioesityksen selvitysosan että tavoiteasetannan parantamiseen ja konkretisoimiseen liittyviä kehittämistoimenpiteitä, joissa em. seikka on erityisesti otettava huomioon.

Työvoima- ja elinkeinokeskukset toimivat monimutkaisessa toimintaympäristössä, jossa niiden toimintaa ohjaa kolme substanssiministeriötä. TE-keskusten tulosohtaus on perustunut TE-keskuksen ja ohjaavien ministeriöiden väliseen tulossopimukseen. Työministeriö on lisäksi tehnyt erillisen tulossopimuksen työvoimaosaston ja työvoimatoimistojen kanssa. Ohjauksen yhtenäisyyden vuoksi olisi tarkoituksenmukaista kytkeä eri tulossopimuksissa asetetut tulostavoitteet nykyistä selkeämmin toisiinsa.

TE-keskusten ja ministeriöiden välisestä yhteisestä tulossopimuksesta voidaan todeta, että siinä asetetut toiminnalliset tekemistavoitteet kattavat melko hyvin TE-keskusten toiminnan. Vaikuttavuuden osalta tavoitteiden kattavuus ei ole yhtä selkeä. Tulossopimuksessa ei ole juurikaan asetettu tavoitteita TE-keskusten toiminnan taloudellisuudelle, tuottavuudelle eikä maksullisen toiminnan kannattavuudelle tai kustannusvastaavuudelle.

Toimintakertomuksen kuvaus hallinnonalan palvelu- ja tuotantotoiminnan vaikuttavuuden, laadun ja taloudellisuuden kehityksestä

Hallinnonalan palvelu- ja tuotantotoiminnan kuvaus sisältyy toimintakertomuksessa hallinnonalan tulosaluekohtaisten vaikuttavuustavoitteiden ja niiden toteutumien yleistasoiseen kuvaukseen, mikä vaikeuttaa hallinnonalan tavoitteiden toteutumisen arviointia.

Toimintakertomus sisältää kuten aiempina vuosina hallinnonalan tulosalueiden määrärahatiedot varainhoitovuodelta, tuotto- ja kululaskelmien ja taseiden yhdistelmät kahdelta vuodelta, toimintamenojen käyttötiedot, tuotot, kulut sekä henkilötyövuodet tilivirastoittain sekä hallinnonalan valtuuksien käyttötiedot vuodelta 2001. Kertomuksessa on esitetty enemmän suorite- ja volyymitietoja kuin aiempina vuosina. Varsinaiset taloudellisuustiedot puuttuvat edelleen.

Toimintakertomuksen selvitys hallinnonalalle siirtomenoihin myönnettyjen määrärahojen vaikuttavuudesta

Siirtomenojen vaikuttavuutta on selvitetty hallinnonalan tulosalueiden tuloksellisuuskuvauksen yhteydessä esittämällä tietoja hallinnonalalla toteutettujen eri tukimuotoja ja toimintoja koskeneiden arviointien tuloksista. Arviointitoiminta on hallinnonalalla ollut varsin laajaa. Kertomukseen myös sisältyy aiempia vuosia enemmän siirtomenojen määriä ja niiden kohdentumista koskevia tietoja.

Katsaus ministeriön toimialaan kuuluvaan liike- ja muuhun taloudelliseen toimintaan

Toimintakertomukseen sisältyvät ministeriön hallinnonalan merkittävimpiä valtionyhtiöitä ja osakkuusyhtiöitä koskevat tiedot. Talousarvion ulkopuolisia rahastoja koskevat tiedot ovat riittäviä.

Ministeriön sekä hallinnonalan virastojen ja laitosten maksullisen toiminnan tuotoista, kustannuksista ja toiminnan tuloksesta kolmelta vuodelta on esitetty virastokohtainen yhteenveto, jossa kuitenkin

työvoima- ja elinkeinokeskuksia koskevat tiedot on yhdistetty. Toiminnan tuotot olivat 861 mmk. Maksullisen toiminnan tilinpäätöstiетоjen luotettavuutta on arvioitu kunkin tiliviraston tilintarkastuskertomuksessa.

Hallinnonalan toimintakertomuksessa on esitetty työvoima- ja elinkeinokeskusten yritysosastojen sekä ministeriön yhteiset kannattavuuslaskelmat liiketaloudellisesti hinnoitelluista subventoiduista kehittämispalveluista (tuotot 17,9 mmk) sekä ns. täyskatteellisista suoritteista. Molempiin laskelmiin sisältyy siinä määrin arvionvaraisuutta, ettei niiden antamaa kuvaa toimintojen kannattavuudesta voida pitää luotettavana. Lisäksi subventoituja kehittämispalveluja koskevasta laskelmasta puuttuvat Euroopan sosiaalirahaston rahoittamat kustannukset, jotka laskelman oheistiedon mukaan olivat 43 mmk. Laskelma kylläkin osoittaa toimintaan käytetyn maksuperustelain 7§:n tarkoittaman hintatuen määrän (44,7 mmk).

Hintatuettujen kehittämispalvelujen käsitteleminen maksuperustelain 7 §:n tarkoittamina liiketaloudellisesti hinnoiteltavina suoritteina on ongelmallista sekä budjetoinnin että raportoinnin kannalta muun muassa ministeriön maksupäätöksessä esitettyjen kustannusten rajausten, toiminnan alijäämäisyyden ja EU-varojen käytön vuoksi. Mikäli palveluiden hinnoittelussa ei ole mahdollista noudattaa maksuperustelakia, tulee säädöspohjaa muuttaa niin, ettei subventoituja kehittämispalveluita käsitellä maksuperustelain mukaisina liiketaloudellisina suoritteina.

Toimintakertomustiedot kokonaisuudessaan

Toimintakertomuksessa on esitetty hallinnonalan toiminnan vaikuttavuudesta keskeiset tiedot tulosalueittain. Vaikka toimintakertomuksen sisältöä onkin kehitetty, palvelu- ja tuotantotoiminnan taloudellisuuden kehityksen kuvaus ei kaikilta osin ole riittävä.

TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN KESKEISTEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMINEN

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu.

**ILMOITUSVELVOLLISUUS VALTIONTALouden
TARKASTUSVIRASTOLLE**

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen kauppaja teollisuusministeriön tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 30.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt ministeriön ja työvoima- ja elinkeinokeskusten liiketaloudellisesti hinnoiteltavista subventoiduista kehittämispalveluista esitettyjen huomautusten johdosta.

Tarkastusneuvos, JHTT

Erkki Mäki-Ranta

Ylitarkastaja

Tuula Herrala

TIEDOKSI Valtiontilintarkastajat
Valtiovarainministeriö
Kauppaja teollisuusministeriön kansliapäällikkö
Valtiokonttori